
Berit Alifrosti, Emmi Andersson, Mirva Heikkilä & Tuike Iiskala

Kokeilijoita, alanvaihtajia, etsijöitä ja etenijöitä – Urasiirtymät luokanopettajan työstä muille aloille

---

Tiivistelmä

Työurat ovat kehittymässä yhä monimuotoisemmiksi, ja käsitys vakaasta työurasta tavoiteltavana päämääränä on kyseenalaistettu. Luokanopettajan työ on Suomessa tavoiteltu professio, ja perinteisesti sitä on pidetty yhtenä esimerkkinä vakaasta työurasta. Kuitenkin myös osa luokanopettajan koulutuksesta valmistuneista hakeutuu muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin. Tarkastelemmekin tutkimuksessamme luokanopettajien urasiirtymiä muille aloille ja kysymme, millaisia ulottuvuuksia urasiirtymistä paljastuu heidän työuransa kannalta. Haastattelimme yhtätoista henkilöä, jotka olivat joko heti valmistuttuaan tai jo luokanopettajana työskenneltyään siirtyneet jollekin muulle alalle. Tulokset kuvaavat haastateltavien uria kahden ulottuvuuden mukaan: 1) olivatko haastateltavat tehneet tietoisin päätöksen muulle alalle hakeutumisesta vai päätyneet muihin työtehtäviin sattuman kautta (tietoinen valinta – ajautuminen), sekä 2) kokivatko haastateltavat luokanopettajaksi palaamisen mahdollisena tulevaisuudessa vai eivät (epävarma – pysyvä). Näiden ulottuvuuksien perusteella muodostimme nelikentän ja seuraavat uranvaihtajatyypit: kokeilijat, alanvaihtajat, etsijät ja etenijät. Tulokset luovat monimuotoisen kuvan luokanopettajien urasiirtymistä ja täydentävät näin aiempaa määrällisesti painottunutta tutkimusta urasiirtymistä. Urasiirtymien tutkiminen auttaa kehittämään koulutusta ja lisää ymmärrystä monimuotoisista työurista.

Johdanto

Työurien kehitys on nykyään enää harvoin suoraviivaista, eivätkä työurat määräydy yksittäisten päätösten, kuten opiskelupaikan valinnan, perusteella. Samassa työpaikassa pysymistä yksilön koko työuran ajan ei pidetä tavallisena eikä yleisesti tavoiteltavana (Chudzikowski 2012, 304; Inkson ym. 2012, 328). On kuitenkin havaittu paradoksi sen välillä, mitä tilastot kertovat työuralla tapahtuvista siirtymistä ja miltä ihmisistä tuntuu. Vastoin yleistä käsitystä työurat eivät ole tilastojen valossa muuttuneet aiempaa pirstaleisemmiksi (Nätti & Pyöriä 2017) eikä työpaikkauskollisuus ole vähentynyt (Saari & Koivunen 2017). Työurat ovat kuitenkin yhä monimuotoisempia, ja työ kiinnittyy entistä tiukemmin tekijänsä persoonaan (Koivunen 2016; Ylöstalo ym. 2018). Työhön liitetään henkilökohtaisia haaveita ja työn toivotaan tuovan syvää tyydytystä (Julkunen 2008, 123).

Luokanopettajien työurat ovat edellä todetun kehityksen näkökulmasta mielenkiintoisia, sillä ne ovat perinteisesti olleet Suomessa hyvin vakaita. Tarkastelemme sellaista luokanopettajaksi valmistuneiden henkilöiden urasiirtymiä, jotka ovat siirtyneet luokanopettajan työtehtävistä muille aloille. Tutkimme, millaisia ulottuvuuksia urasiirtymistä paljastuu heidän työuransa kannalta. Hyödynnämme tutkimuksessamme erityisesti työurien kaaosteoriaa (Järvensivu & Pulkki 2019; Pryor & Bright 2014) aiempien, lineaarista työuraa koskevien oletusten vastapainoksi. Luokanopettajien työurien tarkastelu on tärkeää, koska luokanopettajan työ koskettaa tavalla tai toisella useimpia suomalaisia.

Luokanopettajan työ on Suomessa tavoiteltu professio, ja luokanopettajakoulutus on jo pitkään ollut yksi maamme suosituimmista koulutusaloista, johon hakeutuu vuosittain tuhansia kasvatus- ja koulutusalaan kiinnostuneita nuoria ja aikuisia (Mikkilä-Erdmann ym. 2019; Niemi 2010, 28). Esimerkiksi vuonna 2020 vain alle 8 prosenttia hakeneista hyväksyttiin suomenkielisiin luokanopettajakoulutuksiin (Kasvatusalan valintayhteistyöverkosto 2021). Tämä on keskiarvo maamme eri luokanopettajakoulutuksiin hyväksytyistä. Niemen (2010) mukaan Suomen opettajankoulutus onkin poikkeuksellinen muihin Euroopan maihin verrattuna, sillä suomalaiset korkeakoulut saavat valita luokanopettajaopiskelijat lahjakkaista hakijoista. Opinnoissaan hyvin menestyvien opiskelijoiden voidaan odottaa menestyvän myös työelämässä (Reimer ym. 2008, 235). Huolta luokanopettajakoulutuksen vetovoimaisuudesta tulevaisuudessa on herättänyt hakijamäärien lasku, joka tosin

näyttää tasaantuneen (Heikkinen ym. 2020). Yleistyvältä trendiltä näyttää opettajankoulutuksesta valmistuneiden siirtyminen toisiin työtehtäviin (Martin & Pennanen 2015, 11).

Luokanopettajiksi valmistuneista noin 90 prosentin on arvioitu sijoittuvan koulutustaan vastaaviin työtehtäviin ja noin 10 prosentin muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin (Nissinen & Välijärvi 2011, 31). Vaikka koulutuksen tarkoituksena on kouluttaa nimenomaan luokanopettajia ja suurin osa valmistuneista edelleen työllistyy koulutustaan vastaaviin opettajan työtehtäviin, koulutus antaa mahdollisuudet työllistyä myös muille aloille (Luukkainen & Pulkkinen 2017, 253–257). Tästä seuraa mielenkiintoinen ristiriita: Toisaalta kyseessä on tavoiteltu, luokanopettajan profession tähtäävä koulutus, johon hakevista vain pieni osa pääsee sisälle. Toisaalta osa sisäänpäässeistä ja valmistuneista hakeutuu muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin.

Luokanopettajuus ja muuttuvat työurat

Kansainvälisessä uratutkimuksessa on jo pitkään tunnustettu työurien monimuotoistuminen. Työelämän rajojen liudentumista ja urien monimuotoisuutta on pyritty kuvaamaan esimerkiksi käsitteillä *boundaryless career* (Arthur & Rousseau 1996), *protean career* (Hall 1996) ja *kaleidoscope career* (Mainiero & Sullivan 2005). Uusimassa uratutkimuksessa ymmärretäänkin työurat kompleksisina, epälineaarina ja vähemmän kontrolloitavissa olevina (Heikkilä 2019; Järvensivu & Pulkki 2019). Urien muuttuminen johtuu työelämän katkonaisuudesta ja aiempaa vaikeammasta ennustettavuudesta (Ojala 2019, 204) sekä toisaalta siitä, että työntekijät tavoittelevat siirtymillä henkilökohtaista menestymistä (Arthur ym. 2005). Myös opetuslalla epävarmuus on lisääntynyt, ja vastavalmistuneet luokanopettajat aloittavat työuransa yleensä eripituisilla sijaisuuksilla. Esimerkiksi töissä.fi-sivuston (2021) mukaan vuosina 2010, 2012, 2014 ja 2016 uraseurantakyselyihin vastanneista luokanopettajista 21 prosenttia työskenteli määräaikaissä työssä. Työelämässä menestymistä henkilökohtaisena projektina korostava työkulutturi (Koivunen & Saari 2016) on omiaan moninaistamaan työuria. Tätä kehitystä vahvistavat myös työelämän haurastumisen ja epävarmuuden kokemukset sekä työn koostuminen erilaisista ansaintamuodoista, projekteista ja pätkestä (Koivunen 2016).

Käsitystä urien rajattomuudesta on myös kritisoitu (Chudzikowski 2012; Inkson ym. 2012). Erilaiset siirtymät työuralla ovat kuitenkin osa nykyistä työelämää (Koivunen ym. 2012). Työntekijöillä on elämänsä aikana useampia työtehtäviä ja ammatteja tai itse ammatti ja työnkuva muuttuvat työuran aikana (Chudzikowski 2012, 304; Feldman & Ng 2007, 351–352). Liikkuvuutta tapahtuu eri työnimikkeiden ja organisaatioiden välillä, ja nuoremmilla ikäluokilla siirtymiä on selvästi enemmän kuin vanhemmilla (Lyons ym. 2015, 16). Urasiirtymillä tarkoitetaan yksilön työurallaan kokemia siirtymiä, jotka voivat olla ulkoisesti havaittavia tai sisäisesti tuntevia ja jotka juontavat juurensa yksilön omiin valintoihin tai ulkoiseen paktoon (Koivunen ym. 2012). Urasiirtymiä on monenlaisia: työntekijä voi siirtyä ammatista, toimipaikasta tai tehtävästä toiseen pysyen saman työnantajan palveluksessa, tai hän voi vaihtaa työnantajaa, toimialaa tai ammattia (Pyöriä 2020, 104). Luokanopettajan työssä urasiirtymä voi tarkoittaa pieniäkin siirtymiä, esimerkiksi muutoksia opetettavissa aineissa tai koulun vaihtamista, mutta se voi tarkoittaa myös merkittävää siirtymää pois opetusosalta kokonaan eri alalle, kuten tässä tutkimuksessa.

Uraisiirtymät ovat keskeisiä työurien kaaosteoriassa, joka pyrkii huomioimaan työuran kehkeytymiseen vaikuttavat kontekstitekijät, kuten toisten ihmisten toiminnan, asuinseudun piirteet, ihmisen taustan sekä sattuman (Järvensivu & Pulkki 2019, 41). Nykyinen kompleksinen ja ennustamaton työmarkkinakehitys on kyseenalaistanut perinteisten työurateorioiden hyödyllisyyden ja synnyttänyt uusia, avoimempia ja joustavampia näkökulmia (Amundson ym. 2014, 13). Vaikka ihminen toimii osittain loogisesti, hän liikkuu aina ennakoitavan ja ennakoimattoman rajapinnassa ja reagoi erilaisiin yllätyksiin ja sattumiin (Järvensivu & Pulkki, 2019, 41). Työurien kaaosteoriassa erotetaan neljä erilaista logiikkaa, joilla työurat kehkeytyvät: suoraviivainen, heilurimallinen, hahmonsa löytävä ja hahmoton työura (Pryor & Bright 2014, 6). Ihmisen työura ei kuitenkaan välttämättä noudata koko ajan samaa mallia, eivätkä mallit erotu toisistaan selväpiirteisesti (Järvensivu & Pulkki 2019, 44). Tämä on omiaan korostamaan työurien epälineaarisuutta ja tiettyä irrationaalisuutta, mistä myös tutkimuksessamme on kyse.

Opettajien työuria on pidetty yleisestä kehityksestä poikkeavina, sillä opettajan työnkuva ja potentiaaliset työnantajat ovat perinteisesti olleet tiedossa jo koulutukseen hakeuduttaessa (Naumanen & Silvennoinen 1996, 22). Työelämän rakenteiden ja urakäsityksen muuttuessa pysyvätään ammatit, kuten luokanopettajuus, eivät kuitenkaan pysy muuttumattomina. Luukkaisen ja Pulkkinen (2017) mukaan

yhä harvempi vastavalmistunut luokanopettaja uskoo työskentelevänsä koko uransa ajan opettajan ammatissa ilman minkäänlaista uravaihtelua, urakehitystä tai ammatillista sivupolkua. Uuden ammatin opiskelua moni ei kuitenkaan koe mielekkääksi vaihtoehdoksi. Onkin esitetty, että luokanopettajakoulutuksen tulisi avata opettajille monipuolisia urapolkuja ja urakehitysmahdollisuuksia, jotka tarjoaisivat tapoja hyödyntää ja lisätä omaa asiantuntemusta. Näin varmistettaisiin koulutuksen kiinnostavuus jatkossakin. (Luukkainen & Pulkkinen 2017, 257.) Luokanopettajakaan ei siis välttämättä ole enää sidoksissa vain luokanopettajan professioon. Käytännön ammatin lisäksi opettajankoulutus tarjoaa arvostetun maisterin tutkinnon ja vakaan pohjan monipuolisille uravalinnoille.

Lukioikäisten eli potentiaalisten opettajankoulutukseen hakijoiden mielikuvissa painottuu vahvasti käsitys opettajan työstä koulutuksen jälkeisenä tulevaisuuden näkymänä (Heikkinen ym. 2020). Kaikki eivät kuitenkaan odota koulutukselta vain luokanopettajan kelpoisuutta. Honkimäen (2014, 47) mukaan koulutukseen hakeutuu myös henkilöitä, joilla on muitakin tulevaisuuden haaveita kuin opettajana toimiminen. Myös Rotsin ja kumppaneiden (2012, 3) mukaan osa opiskelijoista hakeutuu luokanopettajakoulutukseen siksi, että näkee korkeakoulututkinnon tarjoavan mahdollisuuksia opetusalan ulkopuolisillekin uravalinnoille. Halu hakeutua opettajankoulutukseen voikin perustua enemmän kiinnostukseen itse koulutukseen kuin opettajan työhön, jolloin syy koulutukseen hakeutumiselle voi löytyä muualta kuin siitä työstä, johon koulutus johtaa (Honkimäki 2014, 47). Siirtymiä luokanopettajan työstä muille aloille on Suomessa tutkittu vain vähän. Aihe on myös poliittisesti arka, koska suomalaista koululaitosta ja opettajien koulutusta arvostetaan maailmalla (ks. Mikkilä-Erdmann ym. 2019) ja luokanopettajien halutaan pysyvän työssään.

Luokanopettajakoulutus laaja-alaisten työmahdollisuuksien tarjoajana

Luokanopettajan työhön pätevöittävä tutkinto on ollut Suomessa akateeminen ylempi korkeakoulututkinto jo 1970-luvulta lähtien (Rinne 2017, 34–35). Opettajankoulutuksen yhteiskunnallinen merkitys on eri aikoina hahmottunut eri tavoin. Fokus on siirtynyt kansallisen identiteetin uusintamisesta globaalin kansalaisuuden rakentamiseen maailmassa, jota leimaavat globalisaatio, kulttuurinen moninaisuus,

tietointensiivisyys ja ekokriisit (Heikkinen ym. 2020). Opettajan työ on voimakkaasti sidoksissa yhteiskuntaan, joten siihen kohdistuu uudenlaisia odotuksia ja vastuita (Kallioniemi ym. 2016, 117). On korostettu sitä, että alan houkuttelevuus nuorten keskuudessa olisi varmistettava uudistamalla opettajankoulutusta ja koulutuksen opiskelijavalintoja sekä pitämällä yllä opettajan työn arvostusta (Heikkinen ym. 2020; Mikkilä-Erdmann ym. 2019). Opettajankoulutusta onkin kehitetty rakenteeltaan joustavammaksi (Mikkola & Välijärvi 2014, 63).

Tiettyyn ammattiin liittyvän tehtäväkohtaisen osaamisen lisäksi yhä tärkeämpiä ovat yleiset työelämätaidot, kuten luovuus, ongelmanratkaisu- ja tiimityötaidot sekä kriittisen ajattelun ja uuden oppimisen taidot (Melin & Saari 2019, 41; Yorke & Harvey 2005, 42–43). Useilla aloilla tärkeät sisällöt, kuten tieto- ja viestintäteknikka sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, on opettajankoulutuksessa huomioitu aiempaa paremmin, ja ne antavat valmiuksia esimerkiksi projektitaitoihin ja muihin opetusalan ulkopuolisissakin ammateissa arvostettuihin taitoihin (Mikkola 2017, 229). Opettajankoulutuksella ja kasvatustieteellä onkin kysyntää koulusektorin lisäksi monilla muilla aloilla, kuten monitieteisissä ja monikulttuurisissa hankkeissa (Mikkola & Välijärvi 2014, 64). Opettajan työn yleisiä taitoja on tehty näkyväksi esimerkiksi Moniulotteisella opettajan osaamisen prosessimallilla (MAP), joka on käytössä valtakunnallisesti opettajankoulutuksen opiskelijavalinnoissa sekä opetus-suunitelmatyössä (Metsäpelto ym. 2020).

Akateemisuuteen pohjautuvassa opettajankoulutuksessa pyritään kouluttamaan opiskelijoista pedagogisesti ajattelevia ja sitoutuneita työntekijöitä, jotka kykenevät harkitsevaan, neuvottelevaan ja professionaaliseen toimintaan. Opettajankoulutuksesta valmistuneet nähdäänkin usein yhteistyökykyisinä, suvaitsevina ja eettisinä työntekijöinä, jotka pystyvät työskentelemään muuttuvissa tilanteissa. (Kallioniemi ym. 2010, 132; Mikkilä-Erdmann ym. 2019.) Koulutuksen tehtävänä voidaan pitää osaavan työvoiman tuottamista työmarkkinoille, ja korkeakoulujen odotetaan antavan hyödyllisiä valmiuksia työelämässä toimimiseen (Vuorinen-Lampila 2019, 347). Yleisten työelämätaitojen oletetaan voivan siirtyä yksilön mukana niin alalta kuin työpaikasta toiseen (Nykänen & Tynjälä 2012, 19). Opettajankoulutuksessa tapahtuneet uudistukset ovat muovanneet luokanopettajakoulutuksesta laaja-alaisen korkeakoulututkinnon, joka avaa monia mahdollisuuksia niin kutsuttuihin yleisakateemisiin ammatteihin. Luokanopettajakoulutuksen saaneilla on edellytykset toimia juuri yleisakateemisilla, erityisesti sosiaalista kanssakäymistä vaativilla

aloilla. (Naumanen & Silvennoinen 1996, 22.) Luokanopettajakoulutuksen antamaa ammattitaitoa, pedagogista osaamista ja kasvatustieteen asiantuntijuutta tarvitaan yhä useammilla aloilla kasvatusta- ja opetusalan ulkopuolella (Martin & Pennanen 2015, 11). Tämä lisää koulutuksesta valmistuvien mahdollisuutta työkennellä muissakin kuin luokanopettajan työtehtävissä.

Luokanopettajat työelämässä

Helsingin yliopiston ylläpitämän töissä.fi-sivuston (2018) mukaan luokanopettajakoulutuksesta valmistuneet ovat sijoittuneet 131:een eri työtehtävään. Vaikka suurin osa valmistuneista työllistyy opetus- ja kasvatustehtäviin, luokanopettajia on työllistynyt myös muun muassa johto- ja esimiestehtäviin, suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtäviin, tutkimuksen ja tuotekehityksen tehtäviin, konsultointi- ja koulutustehtäviin, markkinoinnin ja myynnin tehtäviin sekä viestintä- ja mediatehtäviin. Myös muiden selvitysten (esim. Jokinen ym. 2013, 36) mukaan opettajat, jotka päätyvät vaihtamaan työtehtäviä, siirtyvät usein muun muassa projektitehtäviin, asiantuntijatehtäviin, tutkimustyöhön, hallinnollisiin tehtäviin ja järjestötehtäviin. Osa opettajista siirtyy kokonaan kasvatustieteen ulkopuolelle esimerkiksi yrittäjiksi, konsulteiksi, toimittajiksi tai myynti- ja toimistotöihin (Jokinen ym. 2013, 37). Opetushallituksen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun vuosina 2010–2013 toteuttaman Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen mukaan valmistuneista ja työelämään siirtyneistä yleissivistävän koulutuksen opettajista jopa joka viides oli harkinnut ammatin vaihtamista ja yli kolmannes oli harkinnut jatko- tai uudelleenkouluttautumista (Jokinen ym. 2013, 38–40).

Muilla aloilla hakeutumisen syinä on pidetty muun muassa opettajan työn kuormittavuutta, alhaista palkkatasoa sekä haastavia oppilaita (Kyriacou & Kunc 2007, 1253–1255). Opettajan työn kuormittavuus, erityisesti kurinpito-ongelmat ja jatkuva kiire, aiheuttavat uupumusta ja sen seurauksena opettajuudesta luopumista (Skaalvik & Skaalvik 2011, 1036). Lisäksi kiinnostus uralla etenemiseen ja rajalliset etenemismahdollisuudet, vaihtelunhalu, työn kokeminen raskaaksi ja stressaavaksi, ongelmat oppilaiden vanhempien kanssa sekä työn vaatimusten lisääntyminen saavat opettajia harkitsemaan muihin työtehtäviin siirtymistä tai alanvaihtoa (Jokinen ym. 2013, 36–41). Meriläinen (2019) havaitsi, että peruskoulunopettajien kokema työpaikka-

kiusaaminen tai sen pelko olivat myös yhteydessä haluan vaihtaa työpaikkaa tai alaa. Epäonnistumisen kokemukset opettajankoulutuksen aikana ja vähäinen tuki koulutukseen kuuluvissa opetusharjoittelussa saattavat osaltaan aiheuttaa turhautumista ja johtaa opetusalan ulkopuolisiin työtehtäviin hakeutumiseen (Rots ym. 2012, 4).

Esimerkiksi Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen tulosten mukaan opettajan ammattia pidetään kiinnostavana ja siinä on pysytty; opettajan työ koetaan merkitykselliseksi ja tärkeäksi sekä ammatillisesti haastavaksi (Jokinen ym. 2013, 14–24). Myös Rotsin ja kollegoiden (2012, 3) tutkimuksen mukaan opettajia motivoi kokemus ammatin merkityksellisyydestä ja vaikutuksesta oppilaiden elämään. Opettajan työhön houkuttelevat ja työssä pysymistä tukevat myös työn itsenäisyys, vapaus, vaihtelevuus ja joustavuus (Jokinen ym. 2013, 24–26; Mikkilä-Erdmann ym. 2019). Niin ikään sosiaalisuus, ihmisläheisyys, vuorovaikutteisuus ja työn vastuullisuus on nähty opettajan ammatin houkuttelevina piirteinä (Jokinen ym. 2013, 24–25; Martin & Pennanen 2015, 21). Opettajan työ vastaa näin moniin työelämään kohdistuviin odotuksiin: työltä tavoitellaan nykyään yhä enemmän sisältöä elämälle, mielekästä tekemistä ja merkityksellisiä ihmissuhteita (Melin & Saari 2019, 41).

Opettajan työhön motivoivina ulkoisina tekijöinä on tuotu esille monet opettajuuteen liittyvät käytännölliset seikat, kuten vakaa työllisyystilanne sekä mieluisiksi koetut koulujen työ- ja loma-ajat (Jokinen ym. 2013, 25; Martin & Pennanen 2015, 22). Yhteiskunnan muutokset ja muuttuneet käsitykset työurista heijastuvat kuitenkin myös luokanopettajan ammattiin, ja osa valmistuneista hakeutuu muihin kuin luokanopettajan tehtäviin.

Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tavoitteenamme on tutkia luokanopettajataustaisten henkilöiden urasiirtymiä muille aloille ja millaisia ulottuvuuksia urasiirtymistä tällöin paljastuu. Ymmärrämme urasiirtymän osana ihmisen koko työuraa yhteiskunnassa, jossa työurat koetaan yhä monimuotoisempina. Työpaikan, toimialan tai ammatin vaihtoja on tutkittu vain vähän, ja ilmiön luonteen ja monitulkintaisuuden takia sitä on vaikea tutkia kyselyillä (Pyöriä 2020, 105). Yksilöllisten urapolkujen ymmärtäminen edellyttääkin laadullisia menetelmiä (Vanttaja 2003, 131).

Haastattelimme yhtätoista luokanopettajakoulutuksesta valmistunutta henkilöä, jotka työskentelivät muissa kuin luokanopettajan työtehtävissä (taulukko 1). Osa haastateltavista työskenteli opetusalan ulkopuolisissa kasvatusalan työtehtävissä ja osa kokonaan kasvatustieteen ulkopuolisissa ammateissa. Pyrimme löytämään mahdollisimman erilaisia urakertomuksia ja takaamaan moniulotteisen tutkimusaineiston, minkä vuoksi valitsimme haastateltavat mahdollisimman erilaisille aloille työllistyneistä henkilöistä. Otimme haastateltaviksi sekä juuri luokanopettajaksi valmistuneita että jo pitkän työuran tehneitä henkilöitä, jotka olivat valmistuneet vuosina 1992–2017 neljästä eri yliopistosta Suomessa. Haastateltavista kuusi oli naisia ja viisi miehiä, ja he olivat iältään 25–51-vuotiaita.

Haastateltavien valinnassa hyödynsimme lumipallo-otantaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99), joka mahdollistaa vaikeasti tavoitettavien tutkimusjoukkojen tavoittamisen. Löysimme aluksi vain muutamia haastateltavia, jotka täyttivät tutkimuksen kriteerit. Näiden haastateltavien suositusten ja kontaktien avulla löysimme uusia, kriteerit täyttäviä haastateltavia. Luokittelimme haastateltavat heidän nykyisten työtehtäviensä perusteella töissä.fi-sivustolla (2018) määriteltyihin ammattisektoreihin. Haastateltavat sijoittuivat seuraaville viidelle ammattisektorille: johto- ja esimiestehtävät; suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävät; tutkimus ja tuotekehitys; markkinointi- ja myyntitehtävät; asiakastyö.

Taulukko 1. Haastateltavien taustatiedot

Haastateltava	Nykyinen työnimike	Ammattisektori	Sukupuoli	Valmistumisvuosi
H1	Aluepäällikkö	Suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävät	n	2008
H2	Koordinaattori	Asiakastyö	m	2013
H3	Aluekoordinaattori	Suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävät	n	2017
H4	Projektitutkija	Tutkimus ja tuotekehitys	m	2017
H5	Projektikoordinaattori	Suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävät	n	2017
H6	Toimialajohtaja	Johto- ja esimiestehtävät	m	1992
H7	Toimitusjohtaja	Johto- ja esimiestehtävät	m	2000
H8	Asiakaspäällikkö	Markkinointi- ja myyntitehtävät	n	2003
H9	Aluepäällikkö	Markkinointi- ja myyntitehtävät	n	2004
H10	Toimitusjohtaja/yrittäjä	Johto- ja esimiestehtävät	m	2016
H11	Myyntijohtaja	Markkinointi- ja myyntitehtävät	n	2001

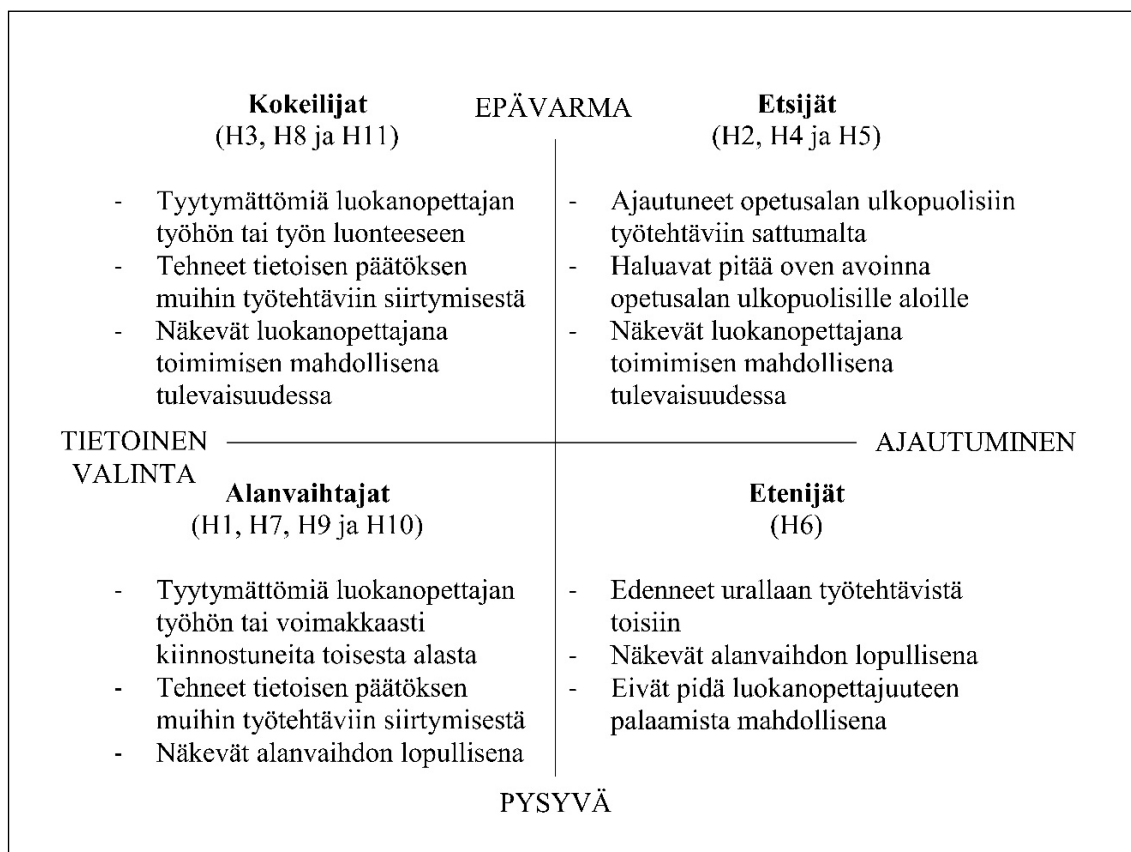
Keräsimme tutkimusaineiston puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Aloitimme jokaisen haastattelun yleisillä kysymyksillä, joiden avulla pyrimme tutustumaan haastateltavaan henkilöön ja ymmärtämään hänen koulutustaastaansa. Seuraavaksi keskustelimme muun muassa työkokemuksesta luokanopettajan tehtävissä sekä nykyisissä tehtävissä, urasiirtymäajatusten heräämisestä sekä urasuunnitelmista jatkossa. Haastatteluista kahdeksan toteutettiin kasvotusten haastateltavien työpaikalla tai kotona ja kolme puhelimen tai etäyhteyden välityksellä. Haastattelut tehtiin kunkin haastateltavan toivomalla tavalla. Haastattelutilanteet kestivät 30–45 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroitua aineistoa kertyi 79 sivua (Times New Roman 12, riviväli 1,5).

Aineiston analysoinnissa hyödynsimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Keskityimme analyysissa kohtiin, joissa haastateltavat kertoivat työurastaan. Tarkastelimme jokaista haastattelua ensin yksittäin, minkä jälkeen tyypittelimme (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) aineistoa etsimällä haastateltavien urista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. HavaitSIMME haastateltavien urissa samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kahdessa asiassa: 1) olivatko haastateltavat tehneet tietoisin päätöksen muihin työtehtäviin hakeutumisesta vai päätyneet niihin sattuman kautta (tietoinen valinta – ajautuminen), ja 2) näkivätkö haastateltavat luokanopettajaksi palaamisen mahdollisena tulevaisuudessa vai eivät (epävarma – pysyvä). Työurien kaaosteorian mukaan sattuman rooli työuran kehitymisessä on merkittävä. Ajatukset palaamisesta takaisin luokanopettajan työhön viittaavat heilurimalliseen työuraan, jossa pyrkimykset ovat jakautuneet kahtaalle erilaisten vaihtoehtojen välillä joko tasapainoisesti tai roolikonflikteja sisältäen (Järvensivu & Pulkki 2019, 42).

Muodostimme samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien perusteella kaksi ulottuvuutta ja luokittelimme haastateltavat ulottuvuuksien mukaan nelikenttään (tietoinen valinta – epävarma; tietoinen valinta – pysyvä; ajautuminen – epävarma; ajautuminen – pysyvä), joka kuvasi haastateltavien urasiirtymiä opetusalan ulkopuolisiin työtehtäviin. Tarkastelimme nelikentän perusteella muodostettujen tyyppien erityispiirteitä. Nelikentän muodostamisessa hyödynsimme muun muassa Järvisen (1998, 5) tyypittelyä, jossa toisen asteen koulutusvalintoja tekevät peruskoulun päättöluokkalaiset sijoitettiin nelikenttään yhtäältä valinnan varmuuden ja toisaalta nuorten itsenäistymiseen kytkeytyvien tekijöiden perusteella.

Tulokset

Tutkimuksemme mukaan urasiirtymien ulottuvuudet muodostavat nelikentän, jonka mukaiset tyypit ovat seuraavat: kokeilijat, alanvaihtajat, etsijät ja etenijät. Ulottuvuudet ja tyypit sekä haastateltavien sijoittuminen niihin on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Uraisiirtymien ulottuvuudet

Kokeilijat

Kokeilijoiksi tyypiteltyjen haastateltujen urasiirtymille oli yhteistä se, että he olivat tehneet tietoisin valinnan muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin hakeutumisesta mutta näkivät luokanopettajana toimimisen mahdollisena tulevaisuudessa. Kolmesta kokeilijasta kaksi (H8 ja H11) oli toiminut valmistumisensa jälkeen luokanopettajana ja hakeutunut myöhemmin opetusalan ulkopuolisiin työtehtäviin. Yksi kokeilijoista (H3) ei ollut toiminut lainkaan luokanopettajana vaan oli siirtynyt muihin työ-

tehtäviin heti valmistuttuaan. Syitä toiselle alalle hakeutumiseen olivat muun muassa tyytymättömyys luokanopettajan työhön, hankalat oppilaat ja oppilaiden vanhemmat sekä väsyminen opettajan työhön.

Mul oli tota sellanen yks aika hankala keissi siinä luokassa ja siit oppilaast olisin ehkä selvinny mut hänen äitinsä oli vielä vähän hankalampi kuin oppilas ja tota mä olin niinku tosi tosi väsyny et mä ajattelin et mä olin 26-vuotias sillo, et jos mä oon tän ikäsenä näin loppu ja jos tää on tällasta ni en mä jaksa tätä. ...ne heräs ne ajatukset uudestaan et mitäpä jos mä voisin tehdä jotakin muuta. (H8, asiakaspäällikkö)

Yksi kokeilijoista piti luokanopettajan työtehtäviä sinänsä mielekkäinä mutta koki, että ammatti ei tarjoa riittävästi haasteita työuralle. Lisäksi luokanopettajan työn kiinteä palkka oli yksi syy opetusalan ulkopuolisen työuran valitsemiselle.

No siis mä alotin ja mä tykkään tai tykkäsin luokanopettajan työstä todella paljon et ei oo kyse siitä mut mä oisin halunnu tehdä sitä enemmän mitä se päivä anto et se kaheksasta yhteen tai yheksästä kahteen tai jotain siltä väliltä ei ihan riittäny. Ja toisaalta myöskin se, että mä oon yrittäjätaustasesta perheestä, ja jotenki sellanen et jos mä teen paljon työtä ni mä haluun siitä paljon kompensatiota, mut jos mä teen vähän työtä ni mä saan sen mukaa, mitä mä oon tehny. Että niinku ku toi on sit taas niin sanotusti tasapaksua et se liksa on se mikä on, et siin ei niinku siihen oman työn määrään pysty sillai vaikuttamaa niinku vaikka myyntialalla. Et jos on porkkana minkä perässä juosta, ni minähän juoksen. (H11, myyntijohtaja)

Vaikka kokeilijat olivat tehneet tietoisien päätöksen hakeutua muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin, he näkivät luokanopettajana toimimisen mahdollisena tulevaisuudessa. Haastateltavat 8 ja 11 pitivät luokanopettajaksi palaamista mahdollisena, mikäli työtilanne nykyisellä alalla muuttuisi, kun taas haastateltava 3 mainitsi joka tapauksessa haluavansa työllistyä vielä joskus tulevaisuudessa luokanopettajan työhön.

No tota mä en missään tapauksessa sulkenu sitä ovea. ...en mä kuitenkaan niinku nyt tässä hetkessä ajattelis palaavani siihen vielä, mutta niinku ku sen just tietää et meidän ala on aika tuulinen et työt voi kymmenen vuoden päästä voidaan olla niinku ihan eri tilantees, ni kyl mä sen niinku sil taval haluun pitää sen vaihtoehdon auki. Ja se on tosi hyvä et on se koulutus koska sit niinku tavallaan on se työ mihin palata tietyl tavalla. (H8, asiakaspäällikkö)

Plus vaikka mä oon nyt puhunu et en halua olla luokanopettaja, ni kyl mä silti näen et kyl mä siel jossain vaiheessa tuun olemaan, mut en vielä. (H3, aluekoordinaattori)

Tietoisesta urasiirtymäpäätöksestä huolimatta kokeilijat olivat epävarmoja työuriansa etenemisestä ja kokivat luokanopettajuuden mahdollisena tulevaisuudessa. Luokanopettajuus näyttäytyi tässä heilurimallisessa logiikassa (Pryor & Bright 2014, 6) toisaalta harmonisesti turvana, johon voi palata, ja toisaalta vaihtoehtona, johon liittyi kielteisiä piirteitä, kuten ongelmat oppilaiden vanhempien kanssa tai epätydyttävä ansiokehitys. Kokeilijat olivat tyytymättömiä luokanopettajan työhön tai työn luonteeseen, mutta he eivät kuitenkaan lopullisesti sulkeneet ovea luokanopettajaksi palaamiselta. He siis halusivat kokeilla opetusalan ulkopuolisia työtehtäviä.

Alanvaihtajat

Alanvaihtajiksi tyypitellyt neljä haastateltavaa olivat kokeilijoiden tavoin tehneet tietoisesti päätöksen muihin kuin luokanopettajan töihin hakeutumisesta tai siirtymisestä, mutta kokeilijoista poiketen he eivät nähneet paluuta luokanopettajan ammattiin mahdollisena.

Alanvaihtajista haastateltava 10 ei ollut toiminut luokanopettajan työtehtävissä opintojensa aikana tai valmistumisensa jälkeen vaan oli työllistynyt heti valmistuttuaan opetusalan ulkopuolelle. Haastateltava 1 oli tehnyt lyhyitä luokanopettajan sijaisuuksia opintojensa aikana ja heti valmistumisensa jälkeen mutta pyrki heti valmistumisensa jälkeen hakeutumaan muihin työtehtäviin. Haastateltavat 7 ja 9 olivat toimineet luokanopettajana useamman vuoden, minkä jälkeen he olivat tietoisesti päätyneet vaihtamaan alaa.

Samoin kuin kokeilijoilla alanvaihtajilla yksi syy siirtyä opetuslalta toisiin työtehtäviin oli tyytymättömyys opettajan työhön. Tyytymättömyyteen ja päätökseen hakeutua muihin työtehtäviin olivat vaikuttaneet muun muassa luokanopettajan työn kokeminen henkisesti kuormittavaksi, opettajan työn kokeminen itselle vieraaksi, työtehtävien rutiininomaisuus sekä uralla etenemisen rajallisuus.

Ensimmäisenä opiskeluvuotena mulle tuli sellanen olo, ettei tää oo oikeen mun juttu tää luokanopettajan homma, ja harjoitteluissa se vaan vahvistu vaan ku mä näin siellä ihan uskomattomia opettajia työssään ja miten omistautuneita ja antautuneesti ne teki sitä hommaa ja mul oli sellanen olo että ei musta oo tuohon. Että tota

sit mä tavallaan päätin et ku mul ei ollu vaihtoehtoja siinäkään mielessä että mihin hakeutua et mä vaan teen tän loppuun et mä menin aika sillai putkessa. ...sit tuli vaan vahvasti sellanen olo että, ja varmaan se rutiininomaisuus, mä oon kauheen sellanen helposti pitkästyvä ihminen, että mä tarviin sitä et päivät ei oo samanlaisia vaan ne on erilaisia ja voi ite luoda ja kehittää sitä tekemistään. Sillai se siitä pikkuhiljaa rakentu. Ja olin ihan oikeassa, mun opiskelijakaverit oli et kyllä sä vielä muutat mielesi että kyllä susta opettaja tulee. Ja mä olin et eiiii... ja olin oikeassa.

(H1, aluepäällikkö)

No se rutiininomaisuus, kaikki päivät on samanlaisia ja kellonajat samanlaisia ja sit ehkä se mua hirvittää se mitenkä paljon kodit on nykyään tavallaan kontaktissa, et tavallaan se opettaminen ei oo ehkä sitä opettamista vaan siin on paljon kaikkee muutaki ja tuntuu et lasten ja nuorten ongelmatki kasvaa ja lisääntyy ja pitäis olla sellasia erityisopettajamaisia kykyjä ja taitoja ja semmosta kärsivällisyyttä ja tietynlaista luonnetta. Joka mulla taas kärsimättömänä ihmisenä puuttuu. Et se on aika sillai, semmosella erilaisella tavalla vaativaa nykyään se opettajan työ mitä se on joskus aikasemmin ollu. (H9, aluepäällikkö)

Toisin kuin kokeilijat alanvaihtajat eivät pitäneet luokanopettajaksi palaamista mahdollisena vaihtoehtona vaan kokivat alanvaihdon pysyväksi. Osa haastateltavista (kuten H1) ei nähnyt luokanopettajan työtä sinänsä kielteisessä valossa, mutta nykyiset työtehtävät olivat niin mielekkäitä, että paluuta luokanopettajaksi ei koettu vaihtoehdoksi. Myös opetusalan ulkopuolella saavutettu menestyminen ja opettajan työtä parempi palkkataso olivat tehneet alan vaihdosta pysyvän.

No kyl se nyt alkaa olee aika kaukaista. En mä tällä hetkellä ihan äkkii näe sitä. ...No varmaa yks et rahallinen syy et. Kuiteski mä oon ihan kivasti onnistunu työelämässä ni nyt tehdään ihan hyvää uraa ni se on varmasti yks syy et tota, ja mä tykkään, mä pääsen näkemään aika mielenkiintosa juttuja ja tekemään mielenkiintosa asioita, et en just täl hetkellä pystyis näkemään. (H7, toimitusjohtaja)

Alanvaihtajiksi tyypitellyt haastateltavat olivat selkeimmin vaihtaneet alaa, sillä he kaikki nimesivät useita syitä, joiden vuoksi olivat hakeutuneet muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin. Lisäksi he ilmaisivat selkeästi, että kokevat opetusalan ulkopuoliset työtehtävät pysyväksi ratkaisuksi. Tämän tyyppin työurissa näkyi suoraviivainen logiikka (Pryor & Bright 2014, 6) siinä mielessä, että he eivät harkinneet siirtymistä takaisin alalle, jolle olivat kouluttautuneet.

Etsijät

Etsijöiksi tyypitellyt kolme haastateltavaa olivat ajautuneet opetusalan ulkopuolisiin työtehtäviin sattumalta, ja he näkivät luokanopettajana toimimisen mahdollisena tulevaisuudessa. He eivät olleet tehneet tietoista päätöstä alan vaihtamisesta, vaan ovi muihin työtehtäviin oli avautunut sattumalta. Osa etsijöistä (H4 ja H5) oli kuitenkin osoittanut kiinnostusta opetusalan ulkopuolisiin työtehtäviin jo opintojensa aikana, ja he olivat sitä kautta työllistyneet muuhun kuin luokanopettajan ammattiin. Yksi etsijöistä (H2) oli tehnyt luokanopettajaopintojensa aikana harjoittelun työtehtävissä, jotka olivat samankaltaiset kuin hänen nykyiset tehtävänsä, ja hän oli ajautunut nykyiseen ammattiinsa tehtyään ensin sijaisuuksia luokanopettajana.

Juu mä olin tota just itse asiassa tota, mikäs harjoittelu se nyt oli, joku tämmönen viimisen vuoden, ...harjoittelu joo. ...Just kans tällästä samansuuntasta hommaa mitä täällä nyt tehdään paljon. Mut tietyllä tavalla sekin ehkä ohjas ja näytti että jotain tällästäkin vois vaikka lähteä tekemään vaikka mul ei selkeetä tietoa ollut siinäkään kohtaa et mitä nyt näillä luokanopettajan, kasvatustieteen papereilla pystyy tekemään. Mutta siitä sai vähän sellasta käsitystä. (H2, koordinaattori)

Etsijöistä kukaan ei kokenut luokanopettajuutta mahdottomana uravaihtoehtona tulevaisuudessa. Toistaiseksi he halusivat kuitenkin pitää oven avoinna opetusalan ulkopuolisille mahdollisuuksille ja kokeilla erilaisia luokanopettajan tutkinnon pätevyysmahdollistamia uravaihtoehtoja. Haastateltava 5 toi esille myös huolen siitä, että luokanopettajaksi työllistyminen leimaa henkilön herkästi opettajaksi, jolloin siirtyminen toisiin työtehtäviin voi olla vaikeaa.

Noku emmä tiiä sitä vieläkkä varmaks. Et mä oon vähä niinku ajautunut tähä ja nyt mul on semmone olo et jos mä haluun tehä tällasii juttui, jos mä haluun edetä kansainvälisel uralla ja tehä projektitöitä ni mul on se ovi nyt auki. Jos mä jätän sen nyt ja rupeen opettamaa, ni sit mä hyvin helposti varmasti leimaannun opettajaksi jollon mun on vaikee palata tähän eli mä pidän tätä ovee nyt nii kauan auki ku vaa voin. (H5, projektikoordinaattori)

Kaikki etsijöiksi tyypitellyt haastateltavat näkivät tulevaisuuden epävarmana ja halusivat edetä urapolullaan itselleen sopivia mahdollisuuksia etsien. Luokanopettajan ammattiin he suhtautuivat myönteisesti ja pitivät opettajaksi palaamista

mahdollisena, mutta he halusivat tutkia myös muita uramahdollisuuksia ja pitää oven avoinna niin kauan kuin mielekkäitä työtehtäviä opetusalan ulkopuolelta on heille tarjolla. Etsijöiden tyyppi kuvastaa työurien monimuotoistumista: suoraviivaista työuraa (Pryor & Bright 2014, 6) ei välttämättä edes tavoitella ja koulutukselta odotetaan monipuolisia työllistymismahdollisuuksia.

Etenijät

Etenijäksi tyypittelimme vain yhden haastateltavan. Hän oli ajautunut sattuman kautta muihin kuin luokanopettajan tehtäviin. Etsijöistä poiketen etenijäksi tyypiteltä haastateltava koki alanvaihdon lopulliseksi eikä pitänyt luokanopettajaksi palaamista mahdollisena. Tämä haastateltava oli tehnyt pitkän uran luokanopettajana mutta ajautunut sitten muihin työtehtäviin etenemällä ensin koulun rehtoriksi ja lopulta kokonaan koulun ulkopuolisiin johto- ja esimiestehtäviin. Hänelle merkittävin syy opetusosalta pois siirtymiseen oli se, että etenemismahdollisuudet luokanopettajan työssä ovat rajalliset eikä luokanopettajan työ tyydyttänyt hänen urahaaveitaan riittävästi.

Kyl mä sillon heti alkuun niinku ku ryhdyin opettajaks ni kyl mä ajattelin et en mä, tavallaan se riviopeettajan homma ni se ei välttämättä tyydyttäny. Et mä ajattelin et kyl täst täytyy mennä eteenpäin. (H6, toimialajohtaja)

Haastateltava koki nähneensä kaiken, mitä luokanopettajan ammatilla oli hänelle tarjottavana, eikä hänellä ollut enää kiinnostusta siirtyä takaisin koulumaailmaan. Alanvaihtajista etenijä poikkesi siten, että uudet mahdollisuudet urapolulla etenemiseen olivat tulleet hänelle sattuman kautta ja hän oli työllistynyt nykyiseen ammattiinsa ajautumalla työtehtävistä toisiin. Vaikka hän oli siirtynyt pois opetustyöstä, hänen etenemisessään näkyi suoraviivaisen työuran logiikka (Pryor & Bright 2014, 6), sillä hän oli pysynyt koulutuksen ja sivistyksen alalla, työtehtävästä toiseen edeten. Työurien kaaosteorian mukaan myös suoraviivainen työura muodostuu usein sattumista (Järvensivu & Pulkki 2019, 41).

Pohdinta

Tutkimuksemme tarjoaa uutta tietoa luokanopettajien urasiirtymistä muille aloille. Esitimme tutkimuksen tuloksena neljä luokanopettajakoulutuksesta valmistuneiden mutta muille aloille työllistyneiden tyyppiä: kokeilijat, alanvaihtajat, etsijät ja etenijät. Tyyppejä erotti toisistaan se, oliko muuhun työtehtävään hakeutuminen ollut tietoinen valinta vai oliko kysymys muihin tehtäviin ajatumisesta, sekä se, pitivätkö he mahdollisena palaamista luokanopettajan työhön tulevaisuudessa vai oliko muuhun työhön sijoittuminen pysyvä ratkaisu. Jako neljään tyyppiin on toki karkea, eikä tyyppejä pidä tulkita pysyviksi uraorientaatioiksi, vaan ne voivat vaihdella ajan myötä. Ulottuvuudet kuvastavat kuitenkin sitä, että muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin sijoittuneet luokanopettajaksi valmistuneet eivät ole yhdenmukainen joukko.

Luokanopettajan työssä pysyminen tai siitä pois siirtyminen ei ole joko–tai–kysymys, vaan henkilö saattaa myöhemmin haluta palata opettajan tehtäviin. Toisaalta urasiirtymä luokanopettajan työstä muille aloille ei useinkaan ole joko täysin oma valinta tai pelkästään olosuhteiden sanelemaa, vaikka tyypittely osoittaaakin pääasiallisen suunnan. Sen sijaan sekä työntävät että vetävät tekijät risteävät työntekijän uralla monin tavoin työurien kaaosteorian (Pryor & Bright 2014) mukaisesti. Vaikka uralla tapahtuisi heti koulutuksen jälkeen merkittävä siirtymä muunlaisiin tehtäviin, työura saattaa silti olla suoraviivainen ja tässä mielessä perinteinen. Toisaalta heilurimallisen logiikan mukaan palaaminen takaisin luokanopettajan työhön saattaa olla vaihtoehto sekä niille, jotka ovat tietoisesti siirtyneet jollekin muulle alalle, että niille, jotka ovat ajautuneet toisiin tehtäviin pikemminkin sattumien kautta. Työurien kaaosteorian vahvuus on siinä, että se huomioi myös sellaiset uratoiveet ja -suunnitelmat, jotka eivät välttämättä edes realisoidu. Luokanopettajuus näytti tuovan jokaisen haastateltavamme työuralle tietynlaisen kiintopisteen, joka toi työuralle hahmoa. Hahmottoman työuran logiikkaa emme tutkimuksessamme havainneet.

Haastateltavien urat osoittautuivat yksilöllisiksi ja toisistaan poikkeaviksi, vaikka jokainen haastateltavista oli alun perin hakeutunut samaan, luokanopettajan ammattiin tähtäävään koulutukseen ja valmistunut luokanopettajaksi. Yksilöllisiksi muodostuneet urapolut tukevat käsitystä siitä, etteivät opinnot tai opiskelupaikka enää nykyisin määritä yksilön tulevaa uraa vaan urat kehittyvät yksilöllisesti muun muassa

yksilön päätösten, valintojen ja elämäntilanteiden pohjalta (Borgen & Hiebert 2014, 717–718). Tutkimuksemme haastateltavat olivatkin sijoittuneet monipuolisesti erilaisiin työtehtäviin useille eri aloille. Tämä tukee ajatusta, että luokanopettajan koulutus mahdollistaa laaja-alaisen kelpoisuuden työmarkkinoilla, vaikka se nähdään lähtökohtaisesti luokanopettajan professioon tähtäävänä (Luukkainen & Pulkkinen 2017, 245). Näin koulutus näyttää antavan opiskelijoille myös yleisiä työelämätaitoja, joita voi soveltaa muillakin aloilla. Toisaalta tulokset vahvistivat käsitystä luokanopettajan työstä pois työntävistä tekijöistä. Kehittämällä luokanopettajien palkkausta ja uralla etenemistä voitaisiin edistää ammatin houkuttelevuutta. Lisäksi tulisi kehittää erilaisia tukimuotoja, joilla voitaisiin vähentää tuloksissa esiin tullutta opettajan työn kuormittavuutta.

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä omaan sen hetkiseen työhönsä. Yksikään haastateltava ei ollut haastattelun aikaan siirtymässä takaisin luokanopettajaksi, vaikka osa näki siihen paluun mahdollisena. Jokainen oli työuransa aikana halunnut kokeilla jotain uutta, erilaisia työtehtäviä tai edetä työurallaan. Tämä on ymmärrettävää, sillä lisäkouluttautuminen, elinikäinen oppiminen sekä työtehtävistä ja ammasteista toisiin siirtyminen ovat osa nykyistä työelämää (Tynjälä ym. 2012, 3–4), ja ihmiset tavoittelevat työltä yhä useammin mielekästä sisältöä elämälle (Melin & Saari 2019, 41). Juuri opettajankoulutuksessa, missä oppimisen ymmärtäminen, tutkiminen ja tukeminen on keskeistä, tämä luonnollinen liikkuvuus pitäisi huomioida. Jatkossa olisi mielenkiintoista tarkastella työurien kaaosteorian valossa myös sellaisten henkilöiden urasiirtymiä, joiden koulutus ei alun alkaenkaan ole suuntautunut tiettyyn professioon. Näin saataisiin kattavampi kuva urasiirtymien merkityksestä henkilöiden työurien näkökulmasta. Olisi myös tärkeää tutkia, miten muodostamamme nelikentän mukaiset tyypit ja työurien kaaosteoria näkyvät sellaisten henkilöiden työurilla, jotka ovat kouluttautuneet johonkin muuhun professioon kuin opettajaksi ja siirtyneet muulle kuin koulutustaastaansa edustavalle alalle: millaisen kiintopisteen koulutus tällöin muodostaa ja millaiselle uralogiikalle se luo mahdollisuudet?

Jokainen tutkimuksemme haastateltava kertoi kaivanneensa luokanopettajakoulutuksen aikana tietoa vaihtoehtoisista työurista ja koulutuksen tarjoamista mahdollisuuksista. Luokanopettajien vaihtoehtoisia uria ja sijoittumista työelämään opetusalan ulkopuolelle ei haastateltavien mukaan kuitenkaan juurikaan tuoda koulutuksessa esille. Tämä osoittaa luokanopettajakoulutuksen ristipaineen: tavoit-

teena on toisaalta valmistaa ammattitaitoisia henkilöitä luokanopettajan työhön ja toisaalta pitää koulutus houkuttelevana tarjoamalla yleisiä, muillekin aloille siirrettävissä olevia työelämäntaitoja. Halukkuus vaihtaa työpaikkaa on suurinta korkeakoulutetuilla ja nuorilla (Saari & Koivunen 2017), joten koulutuksen järjestäjien on otettava huomioon se, miten opiskelijat mieltävät tulevan työuransa, kun työ yksilöllistyy ja personoituu entisestään. Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että on ensiarvoisen tärkeää kehittää ja sanallistaa yleisiä työelämäntaitoja sekä tehdä näkyväksi koulutuksen tarjoamia työmahdollisuuksia tuleville luokanopettajille. Jotta koulutuksia voidaan kehittää ja työuria tukea, on tarpeen seurata työurien kehittymistä sekä yksilön, ammattiryhmien että laajemmin yhteiskunnan tasolla.

Kirjoittajat

Berit Alifrosti

KM, Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos
sähköposti: berit.alifrosti@gmail.com

Emmi Andersson

KM, Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos
sähköposti: emmi.a.andersson@gmail.com

Mirva Heikkilä

KM (väit.), OTM, tutkija, Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos ja
Oppimisen ja opetuksen tutkimuskeskus CERLI
sähköposti: mirva.heikkila@utu.fi
twitter: @MirvaHeikkila

Tuikela Iiskala

KT, yliopistotutkija, Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos ja
Oppimisen ja opetuksen tutkimuskeskus CERLI
sähköposti: tuikela.iiskala@utu.fi
twitter: @Tuikel

Kirjallisuus

- Amundson, N. E., Mills, L. M. & Smith, B. A.** (2014) Incorporating chaos and paradox into career development. *Australian Journal of Career Development* 23 (1), 13–21. <https://doi.org/10.1177/1038416213496760>
- Arthur, M. B., Khapova, S. N. & Wilderom, C. P. M.** (2005) Career success in a boundaryless career world. *Journal of Organizational Behavior* 26 (2), 177–202. <https://doi.org/10.1002/job.290>
- Arthur, M. & Rousseau, D. B.** (1996) *The boundaryless career: A new employment principle for a new organisational era.* New York: Oxford University Press.
- Borgen, W. & Hiebert, B.** (2014) Orienting educators to contemporary ideas for career counseling: An illustrative example. Teoksessa G. Arulmani, A. Bakshi, F. Leong & A. G. Watts (toim.) *Handbook of career development: International perspectives.* New York: Springer, 709–726.
- Chudzikowski, K.** (2012) Career transitions and career success in the 'new' career era. *Journal of Vocational Behavior* 81 (2), 298–306. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2011.10.005>
- Feldman, D. C. & Ng, T. W. H.** (2007) Careers: Mobility, embeddedness, and success. *Journal of Management* 33 (3), 350–377. <https://doi.org/10.1177/0149206307300815>
- Hall, D. T.** (1996) Protean careers of the 21st century. *The Academy of Management Executive* 10 (4), 8–16. <https://doi.org/10.5465/ame.1996.3145315>
- Heikkilä, M.** (2019) Alanvaihto ja ammatillisen identiteetin muutos ruumiillisina tiloina ja tuntemuksina. *Aikuiskasvatus* 39 (1), 19–33. <https://doi.org/10.33336/aik.80228>
- Heikkinen, H. L. T., Utriainen, J., Markkanen, I., Pennanen, M., Taajamo, M. & Tynjälä, P.** (2020) Opettajankoulutuksen vetovoima. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön julkaisuja 2020:26. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-818-2>
- Honkimäki, S.** (2014) Opettajan työstä muualla. Teoksessa H. Jokinen, M. Taajamo & J. Välijärvi (toim.) *Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa – huomisen haasteita.* Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 45–54.
- Inkson, K., Gunz, H., Ganesh, S. & Roper, J.** (2012) Boundaryless careers: Bringing back boundaries. *Organization Studies* 33 (3), 323–340. <https://doi.org/10.1177/0170840611435600>

- Jokinen, H., Taajamo, M., Miettinen, M., Weissmann, K., Honkimäki, S., Valkonen, S. & Välijärvi, J.** (2013) Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä –hankkeen tulokset. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Julkunen, R.** (2008) Uuden työn paradoksit: Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.
- Järvensivu, A. & Pulkki, J.** (2019) Työura: yksilön valintoja vai monimutkaista kehkeytymistä? *Janus* 27 (1), 38–54. <https://doi.org/10.30668/janus.64170>
- Järvinen, T.** (1998) The family, culture and educational choices. *Young* 6 (2), 2–14. <https://doi.org/10.1177/110330889800600201>
- Kallioniemi, A., Honkasalo, V. & Kuusisto, A.** (2016) Opettajan yhteiskunnallinen rooli moninaistuvassa koulussa. Teoksessa H. Cantell & A. Kallioniemi (toim.) *Kansankynttilä keinulaudalla: Miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan?* Jyväskylä: PS-kustannus, 109–125.
- Kallioniemi, A., Toom, A., Ubani, M. & Linnansaari, H.** (2010) Akateeminen luokanopettajakoulutus: 30 vuotta teoriaa, käytäntöä ja maistereita. *Kasvatusalan tutkimuksia* 52. Suomen kasvatustieteellinen seura: Jyväskylä.
- Kasvatusalan valintayhteistyöverkosto** (2021) VAKAVA-hakijamäärät ja kokeiden pistemääriä, koulutuskohtaiset tilastot: Hakijamäärät ja pisterajat 2020. <https://www2.helsinki.fi/fi/verkotot/kasvatusalan-valintayhteistyoverkosto/hakeminen/tilastoja> (luettu 10.5.2021)
- Koivunen, M., Lämsä, A.-M. & Heikkinen, S.** (2012) Urasiiirtymät muuttuvassa työelämässä – Analyysi urasiirtymän käsitteestä. Working paper N:o 371/2012. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Koivunen, T.** (2016) Täyttä päivää työttömänä: Työn ja ei-työn rajalla. *Aikuis-kasvatus* 36 (4), 270–278. <https://doi.org/10.33336/aik.88512>
- Koivunen, T. & Saari, T.** (2016) Työntekijä itsensä johtajana työelämäoppaissa. *Aikuiskasvatus* 36 (1), 14–23. <https://doi.org/10.33336/aik.88471>
- Kyriacou, C. & Kunc, R.** (2007) Beginning teacher's expectations of teaching. *Teaching and Teacher Education* 23 (8), 1246–1257. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.06.002>
- Luukkainen, O. & Pulkkinen, S.** (2017) Opettajajärjestöt opettajankoulutuksen uudistajina. Teoksessa E. Paakkola & T. Varmola (toim.) *Opettajankoulutus – Lähihistoriaa ja tulevaisuutta.* Jyväskylä: PS-kustannus, 246–263.

- Lyons, S. T., Schweitzer, L. & Ng, E. S. W.** (2015) How have careers changed? An investigation of changing career patterns across four generations. *Journal of Managerial Psychology* 30 (1), 8–21. <https://doi.org/10.1108/JMP-07-2014-0210>
- Mainiero, L. A. & Sullivan, S. E.** (2005) Kaleidoscope careers: An alternative explanation for the opt-out revolution. *Academy of Management Executive* 19 (1), 106–123. <https://doi.org/10.5465/ame.2005.15841962>
- Martin, A. & Pennanen, M.** (2015) Mobility and transition of pedagogical expertise in Finland. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Finnish Institute for Educational Research.
- Melin, H. & Saari, T.** (2019) Työn ja työelämän tutkimuksen muuttuvat maailmat. Teoksessa T. Heiskanen, S. Syvänen & T. Rissanen (toim.) *Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia*. Tampere: Tampere University Press, 21–48.
- Meriläinen, M.** (2019) Peruskoulunopettajien kokema työpaikkakiusaaminen, jaksaminen ja työpaikan vaihtohalukkuus. *Työelämän tutkimus* 17 (1), 56–73.
- Metsäpelto, R., Poikkeus, A.-M., Heikkilä, M., Heikkinen-Jokilahti, K., Husu, J., Laine, A., Lappalainen, K., Lähteenmäki, M., Mikkilä-Erdmann, M. & Warinowski, A.** (2020) Conceptual framework of teaching quality: A multidimensional adapted process model of teaching. Working Paper 21.2.2020. <https://doi.org/10.31234/osf.io/52tcv>
- Mikkilä-Erdmann, M., Warinowski, A. & Iiskala, T.** (2019) Teacher education in Finland and future directions. Teoksessa J. Lampert (toim.) *The Oxford encyclopedia of global perspectives on teacher education*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.286>
- Mikkola, A.** (2017) Riittävätkö opettajat – opettajankoulutuksen ohjaus ja kehittäminen. Teoksessa E. Paakkola & T. Varmola (toim.) *Opettajankoulutus – Lähihistoriaa ja tulevaisuutta*. Jyväskylä: PS-kustannus, 214–245.
- Mikkola, A. & Välijärvi, J.** (2014) Tulevaisuuden opettajuus ja opettajankoulutus. Teoksessa H. Jokinen, M. Taajamo & J. Välijärvi (toim.) *Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa – huomisen haasteita*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 55–66.
- Naumanen, P. & Silvennoinen, H.** (1996) *Työelämän koulutustarpeet: Osa 1, Työn ja koulutuksen vuoropuhelu*. Helsinki: Työministeriö.

- Niemi, H.** (2010) Suomalainen opettajankoulutus uusien haasteiden edessä. Teoksessa A. Kallioniemi, A. Toom, M. Ubani & H. Linnansaari (toim.) Akateeminen luokanopettajakoulutus: 30 vuotta teoriaa, käytäntöä ja maistereita. Kasvatusalan tutkimuksia 52. Suomen kasvatustieteellinen seura: Jyväskylä, 27–50.
- Nissinen, K. & Välijärvi, J.** (2011) Opettaja- ja opettajankoulutustarpeiden ennakkoinnin tuloksia. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Nykänen, S. & Tynjälä, P.** (2012) Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. *Aikuiskasvatus* 32 (1), 17–28.
- Nätti, J. & Pyöriä, P.** (2017) Epätyypilliset työsuhteet, epävarmuus ja liikkuvuus. Teoksessa P. Pyöriä (toim.) Työelämän myytit ja todellisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojala, K.** (2019) YAMK-tutkinnon suorittaneiden urakokemukset ja tyytyväisyys uralla etenemiseen – palkka määrittää tyytyväisyyttä uraan. *Työelämän tutkimus* 17 (3), 202–218.
- Pryor, R. & Bright, J.** (2014) The Chaos Theory of Careers (CTC): Ten years on and only just begun. *Australian Journal of Career Development* 23 (1), 4–12. <https://doi.org/10.1177/1038416213518506>
- Pyöriä, P.** (2020) Työurien tutkimus: Käsitteelliset, teoreettiset ja empiiriset lähtökohdat. Teoksessa S. Ojala & P. Pyöriä (toim.) Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksissa. Tampere: Tampere University Press, 95–143.
- Reimer, D., Noelke, C. & Kucel, A.** (2008) Labor market effects of field of study in comparative perspective: Analysis of 22 European countries. *International Journal of Comparative Sociology* 49 (4–5), 233–256. <https://doi.org/10.1177/0020715208093076>
- Rinne, R.** (2017) Luokanopettajankoulutuksen akatemisoituminen ja yliopisto-politiikan muutos pitkänä historiallisena projektina. Teoksessa E. Paakkola & T. Varmola (toim.) Opettajankoulutus – Lähihistoriaa ja tulevaisuutta. Jyväskylä: PS-kustannus, 16–49.
- Rots, I., Kelchtermans, G. & Aelterman, A.** (2012) Learning (not) to become a teacher: A qualitative analysis of the job entrance issue. *Teaching and Teacher Education* 28 (1), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.08.008>

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.** (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> (luettu 13.8.2021)
- Saari, T. & Koivunen, T.** (2017) Työhön sitoutuminen. Teoksessa P. Pyöriä (toim.) Työelämän myytit ja todellisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S.** (2011) Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: A relation with school context, feeling of belonging and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education* 26 (6), 1029–1038. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.04.001>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.
- Tynjälä, P., Stenström, M.-L. & Saarnivaara, M.** (2012) Introduction and overview. Teoksessa P. Tynjälä, M.-L. Stenström & M. Saarnivaara (toim.) *Transitions and transformations in learning and education*. Dordrecht: Springer, 3–8. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-2312-2>
- Töissä.fi.** (2018) Luokanopettajakoulutus – Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet? Helsingin yliopisto. <https://toissa.fi/sijoittuminen-tyoelamaan/show/luokanopettajakoulutus> (luettu 26.11.2018)
- Töissä.fi.** (2021) Luokanopettajakoulutus – Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet? Helsingin yliopisto. <https://toissa.fi/sijoittuminen-tyoelamaan/show/luokanopettajakoulutus> (luettu 1.9.2021)
- Vanttaja, M.** (2003) Koulumenestyjien urapolut. *Yhteiskuntapolitiikka* 68 (2), 131–140.
- Vuorinen-Lampila, P.** (2019) Työelämätulokset eriytyvät saman korkeakoulututkinnon suorittaneilla. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (3), 347–352.
- Ylöstalo, H., Anttila, A.-H., Berg, P. & Härmä, V.** (2018) Uuden työn joustavat ruumiit. *Työelämän tutkimus* 16 (2), 113–125.
- Yorke, M. & Harvey, L.** (2005) Graduate attributes and their development. *New Directions for Institutional Research* 128, 41–58. <https://doi.org/10.1002/ir.162>

Berit Alifrosti, Emmi Andersson, Mirva Heikkilä & Tuike Iiskala

Experimenters, career changers, seekers, and progressors: Class teachers' career transitions to other occupational fields

Careers are less stable than they have been in the past. In Finland, the class teacher is a valued profession with stable career prospects. However, some teacher graduates end up working in fields other than teaching. In this study, we examine class teachers' career transitions to other occupational fields. The data consist of eleven semi-structured interviews with teachers who had made a career transition. The results illustrate the transitions through two dimensions: whether the interviewees had made a conscious decision to seek an alternative career or rather drifted into another field (conscious choice – drifting), and whether they could imagine themselves as teachers in the future or not (stable – uncertain). Based on this, the following types were formed: 1) experimenters, 2) career changers, 3) seekers, and 4) progressors. The study complements the understanding of career transitions, which has previously been quantitatively informed. Research on career transitions is important when developing educational programmes and in understanding different careers.